

**KORONAVİRÜS SALGINI NEDENİYLE MÜCBİR SEBEP KAVRAMININ
YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ
- HUKUK BÜLTENİ -**

BÜLTEN TARİHİ: 19/03/2020

I. GİRİŞ

Çin’de 2019 Aralık ayı itibariyle tespit edilen ve kısa sürede dünya geneline yayılan koronavirüs (COVID – 19), an itibariyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel pandemi, yani bütün kıtaları etkileyen ve tüm insanları tehdit eden bir salgın hastalık olarak ilan edilmiştir. Ülkemizde idari otoritelerin aldıkları okulların tatil edilmesi, uçuşların yasaklanması, sınırların ve çeşitli işletmelerin kapatılması pek çok önlem karşısında, koronavirüs (COVID – 19) salgının mücbir sebep kavramı sözleşmelere etkisi hukuk dünyasını uzun süre meşgul edecektir.

II. KORONAVİRÜS (COVID – 19) MÜCBİR SEBEP TEŞKİL ETMEKTE MİDİR?

Mücbir sebep, sorumlu veya borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış normunun veya borcun ihlâline mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde yol açan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olağanüstü bir olaydır (**EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017, s. 582**). Deprem, sel, yangın, salgın hastalık gibi doğal afetler mücbir sebep sayılır.

Mücbir sebebin birtakım unsurları vardır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bu unsurları şu şekilde tanımlamaktadır (**Yarg. HGK, E. 2017/11-90, K. 2018/1259, T. 27.6.2018**):

- Öncelikle mücbir sebep, zorlayıcı bir olaydır. Bu olay doğal, sosyal veya hukuki bir olay olabileceği gibi insana bağlı beşeri bir olay da olabilir.
- Bu olay, zarar verenin faaliyet ve işletmesi dışında kalan bir olay olmalıdır.
- Mücbir sebep sebebiyle zarar veren, bir davranış normunu veya sözleşmeden doğan bir borcu ihlal etmiş olmalıdır.
- Yine mücbir sebep, davranış normunun ihlali ya da borca aykırılığın sebebi olmalı ve kaçınılmaz bir şekilde buna yol açmış olmalıdır. Kaçınılmazlık kavramı, mücbir sebep yönünden karşı konulmazlık ve önlenemezlik kavramını da kapsar. Mücbir sebebin bir diğer unsuru ise öngörülmezliktir.

Öte yandan Yargıtay 23. HD., bir otel ile turizm acentesi arasında 2006 yılındaki bombalı saldırılar ve kuş gribi sebebiyle çıkan bir uyuşmazlıkta “*davalının kuş gribi ve bombalamaların **mücbir sebep** oluşturduğu savunmasına tarafların tacir olmaları, olayların etkisinin sınırlı olduğunun belirlenmesi ve aralarındaki sözleşme nazara alınarak kabul görmediği,*” değerlendirmesinde bulunmuştur (Yargıtay 23. HD., E. 2015/7538, K. 2016/719, T. 11.2.2016). Görüldüğü gibi Yargıtay kuş gribi salgınını tarafların tacir olmaları, olayların etkisinin sınırlı olması ve aralarındaki sözleşme bağlamında mücbir sebep olarak görmemiştir.

Belirtmek gerekir ki bu Yargıtay kararı koronavirüs (COVID – 19) salgını açısından yol gösterici kabul edilemeyecektir. Nitekim bu salgın yukarıda alıntıladığımız HGK kararında vurgulanan mücbir sebebin, karşı konulmazlık, önlenemezlik ve öngörülemezlik şartlarının tamamını sağlamaktadır.

Bu sebeple koronavirüs (COVID – 19) salgınının somut olay ve sözleşme şartları gözetilmek kaydıyla mücbir sebep teşkil ettiği söylenebilecektir. Özellikle idari otoritelerin aldığı tedbirler bağlamında ifa edilemeyecek hale gelen sözleşmeler bakımından bu tespiti yapmak yerinde olacaktır. Örneğin, kapatılan kafe işletmelerinin tarafı oldukları işyeri kira sözleşmeleri veya mal alım taahhüdü içeren sözleşmeler açısından mücbir sebebin oluştuğundan bahsedilebilir. Yine okulların tatil edilmesi nedeniyle okullara catering veya taşıma hizmeti veren firmaların akdettiği sözleşmelerde mücbir sebep ortaya çıkabilir.

III. TARAFIN TACİR OLMASI MÜCBİR SEBEBİN OLUŞUMUNA ETKİ EDER Mİ?

Yukarıda alıntıladığımız Yargıtay kararında, uyuşmazlık taraflarının tacir olması, diğer bazı faktörlerle birlikte kuş gribi salgınının mücbir sebep olarak değerlendirilmesinde dayanak olarak alınmıştır. Yargıtay’ın bu yaklaşımı tacirlerin tabi oldukları “basiretli tacir ilkesi”nden kaynaklanmaktadır.

TTK m. 18/II’ye göre her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekir. Bu ilke tacirlerin yaptıkları sözleşmelerde yükümlendikleri borçları ifa noktasında tacir olmayanlara göre daha sıkı şartlara tabi tutulmalarını sağlamaktadır. Tacirlerin aldıkları ticari kararlarda, bu kararın olası hüküm ve sonuçlarının farkında oldukları ve bunu hesaba katarak hareket ettikleri varsayılmaktadır. Buna karşılık anılan ilke tacirin adeta bir “süper kişi” olarak nitelendirilmesine de olanak tanımamalıdır.

Bu sebeple koronavirüs gibi salgın hastalıkların basiretli tacir ilkesi nedeni ile borcunu ifa edemeyen tacirler bakımından mücbir sebep teşkil etmemesi düşünülemez. Nitekim basiretli tacirin işinde göstermesi gereken özen, mücbir sebebin, karşı konulmazlık, önlenemezlik ve öngörülemezlik şartlarını bertaraf edecek şekilde yorumlanmamalıdır.

IV. SONUÇ

Koronavirüs (COVID – 19) salgını bütün dünyayı etkisi altına alan küresel bir pandemi halini almıştır. Bu kapsamda ülkemizde de idari otoriteler pek çok tedbir almışlardır. Özellikle bu tedbirlerin etkilediği sözleşme ilişkileri bakımından koronavirüs (COVID – 19) salgınının mücbir sebep teşkil ettiği söylenebilir. Ancak salgının etkileri bunlarla sınırlı olmadığından her somut olay ve sözleşme özelinde değerlendirme yapılarak sonuca varılması gerekmektedir.

Mücbir sebebin varlığı tespit edildiği takdirde, yine somut olayın şartları sözleşme hükümlerine göre ifa imkansızlığı (TBK m. 136), kısmi ifa imkansızlığı (TBK m. 137) ya da aşırı ifa güçlüğü (TBK m. 138) ve borçlunun kusuru olmaksızın borcunu ifa edememesi (TBK m. 112) mekanizmalarının uygulanması gündeme gelebilecektir.

Saygılarımızla

Forensis Hukuk Bürosu

Not: Bültenimizde yer verilen açıklamalar, ilgili mevzuat çerçevesinde konuyu genel hatlarıyla ele alır tarzda hazırlanmıştır. Size özel detaylı bilgi için Büromuzla bağlantıya geçmenizi tavsiye ederiz.